

การใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Used of Online Media and Perceptions of eHealth Literacy among the Elderly, Suratthani Province

รุ่งนภา จันทรา¹, อติญาณ์ ศรีเกษตริณ², ลินดา คล้ายปักย³, จีราพร ทองดี⁴, กฤษณา สังขมุนีจินดา⁵

Rungnapa Chantra, Atiya Sarakshetrin, Linda Klaypugsee, Jerapom Tongdee, Kritsana Sungkamuneejinda

(Received: February 6, 2020; Accepted: April 3, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจ แบบภาคตัดขวาง นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในชมรมผู้สูงอายุ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 189 คน โดยการกำหนดคุณสมบัติแบบเจาะจงเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม-31 ธันวาคม 2559 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเรื่อง การใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา พบว่า

1. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทใน 1 สัปดาห์ของ จะใช้ในการเล่นไลน์มากที่สุดร้อยละ 15.9 ระยะเวลาที่ทานอยู่กับสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ เฉลี่ยต่อวันน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 70.9 มีการใช้อุปกรณ์ในการเชื่อมต่อ/ใช้บริการสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ เป็นโทรศัพท์มือถือ/สมาร์ตโฟนส่วนตัวมากที่สุดร้อยละ 66.2

2. การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคม เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของข้อมูลสุขภาพเกี่ยวกับผู้ให้บริการการดูแลสุขภาพมากที่สุดร้อยละ 16.4 รองลงมาคือด้านวิธีการรักษาโรคร้อยละ 13.8 และด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์ ร้อยละ 11.6 และส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งอินเทอร์เน็ตในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 57.2 และสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ ที่สืบค้นได้นั้นเข้าใจยาก ร้อยละ 25.4

คำสำคัญ: การใช้สื่อออนไลน์, การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research is survey research by cross sectional method to study behavior using online media and knowing the online of eHealth Literacy among the elderly in Suratthani province A sample of 189 was randomly selected from the elderly in Suratthani province. The research instrument was a questionnaire constructed by Thai Elderly. The data were analyzed in terms descriptive. The research results were as follows.

1. In 1 week, Most elderly people play Facebook 15.9%, less than an hour a day by mobile phone / smartphone 70.9%, Most elderly people connect to the internet for social media by mobile phone / smartphone 66.2%,

2. The most elderly people have behavioral health literacy from online media / social media related to health provider 16.4%, treatment information 13.8% and Health lift style 11.6. The most of perception of eHealth from internet 57.2% and the most skills of eHealth were difficult 25.4%

Keyword: online media, eHealth literacy, the elderly

¹ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ(ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรีธานี

² ผู้อำนวยการ วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

³ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ(ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรีธานี

⁴ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ(ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรีธานี

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทนำ

จำนวนผู้สูงอายุทั่วโลกมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ใน พ.ศ. 2561 ทั่วโลกมีประชากร รวมทั้งหมด 7,633 ล้านคน และมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 990 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด รวมทั้งประเทศไทยกำลังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2561 พบว่าผู้สูงอายุไทยมีจำนวน 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของจำนวนประชากรทั้งหมดใน⁽⁷⁾ ผลลัพธ์ของจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ซึ่งเป็นไปตามคำแนะนำขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่กำหนดให้ประเทศที่มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ⁽⁸⁾ บุคคลวัยผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมลงของร่างกายและอวัยวะต่างๆ⁽⁹⁾ อันมาจากความเสื่อม ความสามารถในการทำ หน้าที่ลดลง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา กระดูกเปราะหักง่าย เคลื่อนไหวช้า การทรงตัวไม่ดี อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย รวมถึงความสามารถในการมองเห็น การได้ยินลดลง การรับรู้กลิ่นลดลง ระบบการย่อยและการดูดซึมอาหาร ลดลง ท้องอืด แน่นท้อง เบื่ออาหาร เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่และการงาน รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมา ซึ่งเป็นกระบวนการเสื่อมถอยของร่างกายตามธรรมชาติเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพและความไม่สุขสบายต่างๆ⁽⁶⁾ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ เพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองทางสุขภาพได้ กล่าวคือผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ โดยที่การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การให้ความรู้โดยตรง การสอบถามจากบุตรหลาน ในปัจจุบันมีการใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก ซึ่งจะสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้ง่าย การที่ผู้สูงอายุมีข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ชัดเจนถูกต้องเพิ่มมากขึ้น จะทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถใช้อุปกรณ์ในการดูแลสุขภาพตนเองได้ โดยข้อมูลด้านสุขภาพจะทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจความเจ็บป่วย ทราบวิธีการป้องกัน มีทางเลือกในการดูแลสุขภาพ

ตนเอง หรือแม้แต่ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ยาและผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ต่างๆ วิธีการหาข้อมูลของผู้สูงอายุทำได้หลายวิธี เช่น การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ การสอบถามจากบุคลากรทางสุขภาพ ในภาวะปัจจุบันวิธีการหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์เป็นวิธีที่นิยมเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเป็นวิธีที่ที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจึงมีบทบาทมากขึ้น ไม่เว้นในสังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นการหาข้อมูลโดยสื่อออนไลน์เป็นวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพทั้งจากหน่วยงานหรือองค์กรด้านสุขภาพ รวมทั้งจากบุคคลที่รู้จักได้ส่งข้อมูลถึงกัน ทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการรับข้อมูล นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางในการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการได้

การใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถรับรู้ เข้าใจ ประเมินและสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อโดยไม่ถูกรอบงำจากสื่อ รู้จักใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคม จึงเป็นสภาวะที่เกิดจาก ความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์ความหมายของเนื้อหา และประเมินคุณค่าและเจตนาที่สื่อ น าเสนอผ่านเทคนิควิธีการต่าง ๆ และเป็นการพัฒนาความคิดอ่านและปัญญาที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ การสร้างการรับรู้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ สามารถแยกแยะความเห็นออกจากความจริง สามารถตัดสินใจในสิ่งที่สื่อ น าเสนอได้อย่างเที่ยงตรง เป็นผู้บริโภคที่มีพลังอำนาจและกระตือรือร้น คือ ไม่ ยอมรับอิทธิพลสื่อโดยคุชฎี และไม่ตัดสินใจว่าสื่อเป็นอันตราย แต่เป็นผู้รับสื่อ และใช้สื่อที่มีจุดยืนทาง สังคม เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจสิ่งที่สื่อ น าเสนอ สามารถมีส่วนร่วมตอบโต้หรือแสดงความคิดเห็นต่อสื่อด้วยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมได้⁽⁴⁾

การรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับหรับคนในยุคปัจจุบัน ซึ่งการส่งเสริมให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขยายศักยภาพของคนในด้านสิทธิมนุษยชน ตาม Article 19 ของ The Universal Declaration of Human Rights ซึ่งกล่าวว่า “ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างเสรี สิทธินี้รวมทั้งเสรีภาพในการออกความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซงและการค้นหา การรับ ข้อมูลข่าวสารและความคิดผ่าน

ทางสื่อมวลชนอย่างไร้พรมแดน” ซึ่งหากรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ การรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีการนำไปปรับใช้ใน 4 รูปแบบ คือ เข้าถึง (Access) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และ สร้างสรรค์ (Create) และทั้ง 4 รูปแบบนี้สามารถใช้ได้กับสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่สิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง จนถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเริ่มมี อิทธิพลอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อคือ เรียนรู้ในการใช้สื่อ เข้าใจว่าสื่อมีบทบาทหน้าที่ อย่างไร และสื่อจะช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ ได้อย่างไร ในการที่จะมีส่วนร่วม กับ กระบวนการ จัดเถลาทางสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้างความ เป็นประชาธิปไตย และทำให้เกิดความเป็นธรรม ในสังคม โดยการมีการกำหนดขอบเขตใน สังคมให้เท่าเทียมกันและแต่ละกลุ่มตระหนัก ถึง หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองโดยเฉพาะ อย่างยิ่งกลุ่มผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อ ควรมี มาตรการสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติที่ดีใน การสร้างสรรค์และผลิตสื่อ และพัฒนาให้สังคม ส่วนรวม มีความรับผิดชอบ ประชาชนจะต้อง รู้จักคิดในเชิงวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารใน เชิงสร้างสรรค์ได้^(๖) สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อ และการรู้ เท่าทันสารสนเทศเน้นการพัฒนาสื่อที่มีเสรีภาพ เป็นอิสระ และหลากหลายรวมทั้งเปิดระบบ สารสนเทศ หากจะทำให้ การรู้เท่าทันสื่อและ สารสนเทศ มีประโยชน์ต่อคนกลุ่มต่างๆ การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และสารสนเทศควรควรเป็นการรวม ศักยภาพด้านต่างๆ

สื่อออนไลน์ถึงแม้จะมีประโยชน์และเอื้ออำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดหลายประการเช่น ฐานะเศรษฐกิจของผู้ใช้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการใช้สื่อออนไลน์ ถ้าผู้ใช้ขาดทักษะในการใช้สื่อเหล่านี้ อาจทำให้เกิด ความยุ่งยากต่อตัวผู้ใช้อเอง จากที่กล่าวข้างต้น วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมในด้านต่างๆ ทั้งด้านสายตา การรับรู้ การเคลื่อนไหว ของร่างกาย การใช้สื่อออนไลน์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่อาจมีอุปสรรคต่อบุคคลกลุ่มวัยนี้ ดังนั้นการทำความเข้าใจในเรื่องการใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้สื่อออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุ เพื่อนำองค์

ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาพัฒนาการส่งข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพถึงผู้สูงอายุผ่านสื่อออนไลน์ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ แบบภาคตัดขวาง มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. เสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรีธานี เมื่อได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยแล้ว ได้รับเลขจริยธรรมที่ 2016/21
2. ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุตามคุณสมบัติที่กำหนด
3. ชี้แจงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ผู้ช่วยวิจัยขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัย ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
5. เก็บรวบรวมข้อมูล
6. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้
7. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ชมรมผู้สูงอายุ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 189 คน โดยการ

กำหนดคุณสมบัติ(Purposive sampling) ดังนี้ 1)เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) มีระดับการรู้คิดอยู่ในเกณฑ์ปกติตามข้อได้ 3) มีความยินดีในการให้ข้อมูลในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม เรื่อง การใช้สื่อออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย^(๖) ประกอบด้วยคำถาม 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส สภาพที่พักอาศัย แหล่งที่มาของรายได้ อายุ บุคคลที่ดูแล และ โรคประจำตัวเรื้อรังที่ต้องเข้ารับการรักษาจากแพทย์เป็นประจำ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมสุขภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบประเมินแบบตัวเลขวัดตั้งแต่ 1 ถึง 1-10 ซึ่งจะสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์/สื่อสังคมออนไลน์ จะสอบถามเกี่ยวกับ ความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทในหนึ่งสัปดาห์ ระยะเวลาที่ท่านอยู่กับสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์เฉลี่ยต่อวัน ใช้อุปกรณ์ใดบ้างในการเชื่อมต่อ/ใช้บริการสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ และ ระยะเวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งที่ท่านใช้อินเทอร์เน็ตในแต่ละวัตถุประสงค์

ส่วนที่ 4 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพ จะสอบถามเกี่ยวกับ พฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคมที่เกี่ยวข้อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งอินเทอร์เน็ต ทักษะสารสนเทศของผู้สูงอายุ และการสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพออนไลน์

แบบสอบถามส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ผู้วิจัยพัฒนามาจาก จันทิมา เขียวแก้ว, ทศนีย์ เกตุกุลธร, ศิริธร ยิ่งแรงเรือง พินิตนาฏ ชำนาญเชื้อ และพรเลิศ ชุมชัย(2560)^(๗) จากนั้น หาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถด้านผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ให้พิจารณาคะแนนความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (item objective congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.60 ทุกข้อ จากนั้นหาค่าความเที่ยงของ

เครื่องมือ (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำไปหาค่าเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient) ได้เท่ากับ 0.85

จริยธรรมงานวิจัย

การวิจัยนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจาก คณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุราษฎร์ธานี เลขที่ 2016/19 มีการดำเนินการตามจริยธรรมการวิจัย โดยชี้แจงรายละเอียดให้กลุ่มตัวอย่างทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิการปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย โดยการปฏิเสธจะไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาล การให้บริการพยาบาล และการรักษาที่ได้รับ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล อธิบายเรื่องข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับ การเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามต่าง ๆ จะไม่มีการระบุชื่อแต่จะใช้รหัสแทนชื่อ เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการวิจัยเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.0 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี ร้อยละ 71.0 ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาร้อยละ 53.4 มีสถานภาพสมรสเป็นสมรสร้อยละ 61.9 อาศัยอยู่กับครอบครัวของบุตรหลานมากที่สุดร้อยละ 71.0 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 30.7 โดยแหล่งที่มาของรายได้มาจากการสนับสนุนจากลูกหลานร้อยละ 25.4 ซึ่งบุคคลที่ดูแลผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 77.5 ซึ่งไม่มีโรคเรื้อรังจำนวนร้อยละ 47.6 และมีโรคเรื้อรังจำนวน 52.4 โดยเป็นโรคความดันโลหิตสูงจำนวนร้อยละ 60.6

2. พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์/สื่อสังคมออนไลน์

2.1 ความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทใน 1 สัปดาห์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตาราง 1 ร้อยละของการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทใน 1 สัปดาห์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประเภทของสื่อออนไลน์	ความถี่ในการเปิดรับสื่อใน 1 สัปดาห์				
	ไม่เคย (ร้อยละ)	1-2 วัน (ร้อยละ)	3-5 วัน (ร้อยละ)	5-6 วัน (ร้อยละ)	ทุกวัน (ร้อยละ)
การส่ง-รับอีเมล (email)	88.9	5.8	2.1	-	3.2
การเล่นไลน์ (Line)	73.5	4.8	3.2	2.6	15.9
การเล่นอินสตาแกรม (Instagram)	94.7	2.1	0.5	0.5	2.1
การเล่นโซเชียลแคม (SocialCam)	96.3	1.1	1.6	0.5	0.5
การเล่นทวิตเตอร์ (Twitter)	96.8	1.1	1.6	0.5	-
การเล่นเฟซบุ๊ก (Facebook)	82.0	6.3	2.1	0.5	9.0
การอ่าน/เขียนบล็อก (Blogs)	87.8	6.3	2.1	0.5	3.2
การอ่านกระทู้ในเว็บไซต์ต่างๆ เช่น Pantip, Dekdee, Sanook, ฯลฯ	87.8	2.6	3.2	1.1	5.3
การสืบค้นและดาวน์โหลดข้อมูลต่างๆ	80.4	6.3	5.3	2.6	5.3
การดูวิดีโอคลิปโทรทัศน์หรือฟังเพลงออนไลน์	78.3	11.1	2.6	1.1	6.9
การเล่นเกมส์ออนไลน์	91.0	6.3	2.1	0.5	-

จากตาราง พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทใน 1 สัปดาห์ของ จะใช้ในการเล่นไลน์มากที่สุดร้อยละ 15.9 รองลงมาคือการเล่นเฟซบุ๊ก (Facebook) ร้อยละ 9.0 และ การดูวิดีโอคลิปโทรทัศน์หรือฟังเพลงออนไลน์ร้อยละ 6.9 ส่วนการสื่อออนไลน์ที่ไม่เคยใช้เลยคือ การเล่นทวิตเตอร์ (Twitter) คิดเป็นร้อยละ 96.8 การเล่นโซเชียลแคม (SocialCam) ร้อยละ 96.3 และการเล่นเกมส์ออนไลน์ ร้อยละ 91.0

2.2 ระยะเวลาที่ท่านอยู่กับสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ เฉลี่ยต่อวัน พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระยะเวลาที่ท่านอยู่กับสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ เฉลี่ยต่อวันน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อ

วัน คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาคือ ประมาณ 3-4 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 10.6 และ ประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 7.9

2.3 การใช้อุปกรณ์ใดบ้างในการเชื่อมต่อ/ใช้บริการสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการใช้อุปกรณ์ในการเชื่อมต่อ/ใช้บริการสื่อออนไลน์ / สังคมออนไลน์ เป็นโทรศัพท์มือถือ/สมาร์ตโฟน ส่วนตัวมากที่สุดร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ ที่ทำการศูนย์ฯ หรือชมรมผู้สูงอายุใกล้บ้านร้อยละ 15.5 และไม่มีโทรศัพท์หรืออุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 14.0

2.4 ระยะเวลาโดยเฉลี่ยต่อครั้งที่ท่านใช้อินเตอร์เน็ตในแต่ละวัตถุประสงค์

ตาราง 2 ความถี่เฉลี่ยต่อครั้งที่ท่านใช้อินเตอร์เน็ตในแต่ละวัตถุประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

	ความถี่ในการเปิดรับสื่อใน 1 สัปดาห์			
	ไม่เคยใช้	น้อยกว่า 1 ชม.	ระหว่าง 1-2 ชม.	มากกว่า 2 ชม.
1 เพื่อการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ด้านการรักษาสุขภาพ การรักษา โรค ด้านการแพทย์การพยาบาล การใช้ยา ฯลฯ	71.4	17.5	9.5	1.6
2 เพื่อการสันทนาการพักผ่อนบันเทิง เช่น การดูคลิปวิดีโอ ฟังเพลง เล่นเกม ฯลฯ	63.0	19.6	10.1	7.4
3 เพื่อการติดต่อสื่อสาร เช่น การรับส่งอีเมลล์ การใช้โปรแกรม สันทนาการ/สื่อสังคม เช่น Line, Facebook, Instagram เป็นต้น	72.5	6.9	11.1	9.5

จากตาราง พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความถี่เฉลี่ยต่อครั้งที่ใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อการติดต่อสื่อสาร เช่น การรับส่งอีเมลล์ การใช้โปรแกรม สันทนาการ / สื่อสังคม เช่น Line, Facebook, Instagram เป็นต้น มากกว่า 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 9.5 รองลงมาคือ เพื่อการสันทนาการพักผ่อนบันเทิง เช่น การดูคลิปวิดีโอ ฟังเพลง

เล่นเกม ฯลฯ ร้อยละ 7.4 และเพื่อเพื่อการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ด้านการรักษาสุขภาพ การรักษา โรค ด้านการแพทย์การพยาบาล การใช้ยา ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 1.6

3. การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์

3.1 พฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา

ตาราง 3 ร้อยละของพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคมที่เกี่ยวข้องของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เนื้อหาสาระของข้อมูลสุขภาพที่ค้นหา	ร้อยละ			
	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ปฏิบัตินานาครั้ง	ไม่เคยปฏิบัติเลย
1. เรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรค	10.6	14.8	20.1	54.5
2. รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์	11.6	18.5	17.5	52.4
3. การใช้ยารักษาโรค	11.1	19.0	20.6	49.2
4. วิธีการรักษาโรค	13.8	17.5	19.0	49.7
5. ผู้ให้บริการการดูแลสุขภาพ	16.4	13.2	18.5	51.9
6. องค์การที่ก่อตั้งโดยผู้ป่วย/เคยป่วยเป็นโรคนั้นๆ	6.3	12.7	22.2	58.7
7. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับภาวะ สุขภาพ	4.8	15.3	19.6	60.3
8. กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนทางสุขภาพ (Peer group)	9.0	11.6	23.8	55.6
ภาพรวม	ค่าเฉลี่ย = 0.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.93			

จากตาราง พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี สืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคม เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของข้อมูลสุขภาพเกี่ยวกับผู้ให้บริการการดูแลสุขภาพปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ 16.4 รองลงมาคือด้านวิธีการรักษาโรคร้อยละ

13.8 และด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์ร้อยละ 11.6

3.2 การรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งอินเทอร์เน็ต

ตาราง 4 ร้อยละของการรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งอินเทอร์เน็ต ของผู้สูงอายุในชมรม
ผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายการ	ความรู้				
	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)
1. ฉันรู้วิธีการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต	5.3	13.2	21.2	9.0	51.3
2. ฉันรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของฉัน	7.4	13.2	15.9	12.7	50.8
3. ฉันรู้ว่าทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพอะไรบ้างบนอินเทอร์เน็ต	5.8	12.7	14.3	17.5	49.8
4. ฉันรู้ว่าจะค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นประโยชน์จากแหล่งใดบ้างที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต	5.8	12.7	16.4	13.2	51.7
5. ฉันรู้วิธีที่จะใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นพบจากอินเทอร์เน็ตให้เป็นประโยชน์กับตัวฉันได้	5.3	11.6	17.5	13.2	52.4
6. ฉันมีทักษะที่จำเป็นในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นหาได้จากอินเทอร์เน็ต	4.2	9.0	21.2	12.2	51.5
7. ฉันสามารถจำแนกได้ว่าทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตเรื่องใดมีคุณภาพสูงหรือเรื่องใดมีคุณภาพต่ำ	5.3	7.9	18.5	12.7	55.6
8. ฉันมีความรู้สึกมั่นใจที่จะนำสารสนเทศที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพของฉัน	5.8	10.6	16.4	10.1	57.2
ค่าเฉลี่ย = 1.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.27					

จากตาราง พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งอินเทอร์เน็ตในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 57.2 คือ ความรู้สึกมั่นใจที่จะนำสารสนเทศที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพของฉัน รองลงมา 3 ลำดับคือ สามารถจำแนกได้ว่าทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตเรื่องใดมีคุณภาพสูงหรือเรื่องใดมีคุณภาพต่ำ ร้อยละ

55.6 รู้วิธีที่จะใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นพบจากอินเทอร์เน็ตให้เป็นประโยชน์ได้ร้อยละ 52.4 และฉันรู้ว่าจะค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นประโยชน์จากแหล่งใดบ้างที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตร้อยละ 51.7 ตามลำดับ

3.3 ความคิดเห็นต่อการใช้สารสนเทศในการอ้างอิงเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตาราง 5 ร้อยละของความคิดเห็นต่อการใช้สารสนเทศ ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายการ	ระดับ			
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง(ร้อยละ)
1) มีความสับสนในระหว่างที่กำลังสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์	21.1	52.9	18.0	7.9
2) สารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ที่สืบค้นได้นั้นเข้าใจยาก	25.4	37.6	29.1	7.9

ตาราง 5 ร้อยละของความคิดเห็นต่อการใช้อุปกรณ์สื่อสารสนเทศของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รายการ	ระดับ			
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ)	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง(ร้อยละ)
3. สารสนเทศที่ได้มีจำนวนมากทำให้ไม่สามารถตัดสินใจทำตามข้อเสนอแนะของสารสนเทศที่ได้	22.7	44.4	24.3	8.5
4. ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ที่เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสารมีความน่าเชื่อถือ	13.8	61.4	20.6	4.2
5. ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ที่เผยแพร่ใน สื่อวิทยุ มีความน่าเชื่อถือ	14.3	56.1	20.6	9.0
6. ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ที่เผยแพร่ใน สื่อโทรทัศน์ มีความน่าเชื่อถือ	18.0	47.1	15.9	9.0

จากตาราง พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ ที่สืบค้นได้นั้นเข้าใจยาก ร้อยละ 25.4 รองลงมา 3 ลำดับคือ สารสนเทศที่ได้มีจำนวนมากทำให้ไม่สามารถตัดสินใจทำตามข้อเสนอแนะของสารสนเทศที่ได้ ร้อยละ 22.7 มีความสับสนในระหว่างที่กำลังสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ ร้อยละ 21.1 และข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ที่เผยแพร่ในสื่อโทรทัศน์มีความน่าเชื่อถือน้อยร้อยละ 18.0

สรุปและอภิปรายผล

1. การศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้สื่อออนไลน์/สื่อสังคมออนไลน์ พบว่าความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทใน 1 สัปดาห์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทใน 1 สัปดาห์ จะใช้ในการเล่นไลน์มากที่สุดร้อยละ 15.9 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วงหทัย ดันชีวะวงศ์ (2555) กล่าวว่าเทคโนโลยีการสื่อสารไร้สายผ่านเครื่องมือสื่อสารแบบพกพา (Wireless communication through portable devices) ได้แก่ สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วและได้รับความนิยมมาก ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาที่ว่าผู้สูงอายุมีการใช้อุปกรณ์ในการเชื่อมต่อ/ใช้บริการสื่อออนไลน์/สังคมออนไลน์ เป็นโทรศัพท์มือถือ/สมาร์ตโฟนส่วนตัวมากที่สุดร้อยละ 66.2 อธิบายได้ว่าเป็นการสื่อสารโทรศัพท์มือถือ/สมาร์ตโฟนเป็นแบบจอสัมผัส (Touch-screen media) ทำให้พกพาสะดวก ใช้งานง่าย ผู้ใช้ไม่ต้องแบกน้ำหนักของเครื่องมือสื่อสารเหมือนเดิม เมื่อมีเทคโนโลยีสื่อสารไร้สายความเร็วสูงรองรับก็ยิ่งทำให้ผู้ใช้สามารถสื่อสารได้ทุกที่ตลอดเวลา และในหลายๆ โอกาสมากยิ่งขึ้น และด้วยโมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Application) ที่มีมากมาย บนสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต ยิ่งทำให้ผู้ใช้สามารถสื่อสารไร้สายรูปแบบต่างๆ ได้คล่องตัวยิ่งขึ้น เช่น ผู้ใช้สามารถส่ง อีเมล ค้นหาสถานที่ถ่ายรูป เล่นเกม และพูดคุยในเครือข่ายสังคมออนไลน์สลับกันไปมาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งระยะเวลาที่ผู้สูงอายุอยู่กับสื่อออนไลน์/สังคมออนไลน์ เฉลี่ยต่อวัน น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาคือ ประมาณ 3-4 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 10.6 และ ประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 7.9 และมีความถี่เฉลี่ยต่อครั้งที่ใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อการติดต่อสื่อสาร เช่น การรับส่งอีเมล การใช้โปรแกรม สนทนา/สื่อสังคม เช่น Line, Facebook, Instagram เป็นต้น มากกว่า 2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 9.5 อธิบายได้ ผู้สูงอายุใช้เวลาไม่นานในการใช้สื่อออนไลน์ทั้งปริมาณของระยะเวลาและความถี่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ

Bronnick & Alvseike (2012) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ไอแพดเพื่อเป็นเทคโนโลยีอัจฉริยะสำหรับผู้สูงอายุ ; ผลกระทบด้านความจำ การรับรู้ ความสามารถของตนเอง ประสบการณ์ทางด้านเทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถทางด้านการจำส่งผลต่อความสามารถในการใช้ไอแพดของผู้สูงอายุและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bamard, Bradley, Hodgson & Lloyd (2013) ได้การศึกษาเรื่อง การเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ของผู้สูงอายุ : การรับรู้ความยากและพฤติกรรมการใช้ ที่พบว่าปัจจัยทางด้านการเข้าถึงผลต่อการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ของผู้สูงอายุ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านการมองเห็น ความจำและการควบคุมการเคลื่อนไหว ส่งผลต่อความสามารถในการใช้แท็บเล็ตจึงทำให้ผู้สูงอายุใช้เวลาเก็บสื่อออนไลน์น้อย ทั้งนี้สอดคล้องกับนอกจากนี้ จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ⁽⁵⁾ พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการใช้อุปกรณ์สื่อสาร

2 การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศสุขภาพออนไลน์ พบว่า พฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคม พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพฤติกรรมการสืบค้นข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์/สื่อสังคม เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของข้อมูลสุขภาพเกี่ยวกับผู้ให้บริการการดูแลสุขภาพมากที่สุดร้อยละ 16.4 รองลงมาคือด้านวิธีการรักษาโรคร้อยละ 13.8 และด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์ร้อยละ 11.6 สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริพร แซ่ลิ้ม (2558) ที่พบว่าไลน์แอปพลิเคชันเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว ทำให้ได้เรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ติดต่อกับครอบครัวกับครอบครัว เพื่อนเก่า/เพื่อนใหม่ และทำให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นต่าง ๆ กับบุคคลอื่นรวมทั้งข่าวสารด้านสุขภาพ แต่ในขณะเดียวกัน พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพจากแหล่งอินเทอร์เน็ตในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 57.2 รวมทั้งขาดความรู้สึกรับรู้ถึง

นำสารสนเทศที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ ประกอบการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพของตน อธิบายได้ว่าผู้สูงอายุขาดการรับรู้ว่าตนเองจะสามารถหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพได้จากอินเทอร์เน็ตได้อย่างไร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กฤษณาพร ทิพย์กาญจนระชา ศิริธร ยิ่งแรงเริง จันทิมา เขียวแก้ว กันยารัตน์ อุบลวรรณ เนติยาแจ่มทิม และวรรณาดพรหมสวร (2560) ที่ศึกษาพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคมของผู้สูงอายุตามระดับการรับรู้ภาวะสุขภาพ พบว่า พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลสุขภาพจากสื่อออนไลน์และสื่อสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากมีแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่ขาดความเข้าใจ เมื่อหาข้อมูลได้แล้วไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้ และไม่มีความมั่นใจที่จะนำสารสนเทศที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ ประกอบการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งผลการศึกษายังพบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ ที่สืบค้นได้นั้นเข้าใจยากและมีจำนวนมากทำให้ไม่สามารถตัดสินใจทำตามข้อเสนอแนะของสารสนเทศที่ได้ เกิดความสับสนในระหว่างที่กำลังสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ จึงไม่สามารถนำข้อมูลนั้นไปใช้ได้ ข้อค้นพบนี้อธิบายได้จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ⁽⁵⁾ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดสามารถส่งผลกระทบต่อความสามารถในการรับรู้ข้อมูล ดังนั้น จึงทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถนำข้อมูลด้านสุขภาพที่สืบค้นได้ไปใช้ในการดูแลตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สื่อออนไลน์ประเภทแอปพลิเคชันไลน์มากที่สุดและในขณะเดียวกันผู้สูงอายุจะใช้เวลาไม่นานในการใช้สื่อออนไลน์ทั้งระยะเวลาและความถี่ ดังนั้นควรมีการพัฒนาแบบการให้องค์ความรู้บนแอปพลิเคชันไลน์ที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเข้าถึง

ได้ง่าย ตัวอักษรขนาดใหญ่ เนื้อหากระชับ น่าสนใจ เพื่อให้
ผู้สูงอายุได้เข้าถึงองค์ความรู้ในการดูแลตนเองได้

2. ควรมีการพัฒนาแหล่งข้อมูลเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่
มีสารสนเทศเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยต้องมี
สารสนเทศที่ถูกต้อง เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้สูงอายุ
สามารถนำไปตัดสินใจในการแก้ปัญหาสุขภาพตนเองได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี ด้วยความร่วมมือเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากผู้ประสานงานในแต่ละโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบลต่างๆ ขอขอบคุณ ดร.กันยรัตน์ อุบลวรรณ วิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี ที่ได้ประสานงานในการทำวิจัย
เรื่องนี้

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการเพ็ญศรี ทองเพชร ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี ที่ได้สนับสนุนใน
การทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วง

เอกสารอ้างอิง

- 1.กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2558. **สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองกระทรวง มหาดไทย,กองปกครอง
และทะเบียน สำนักงานปลัดกระทรวง.** www.dopa.go.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2560.
- 2.จันทิมา เขียวแก้ว และคณะ. “การใช้สื่อสังคมออนไลน์และการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพของแรงงานกัมพูชาใน”.
ประเทศไทย. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.** 33(10): 33–43, 2560.
- 3.นันทศักดิ์ ธรรมานวัตร และกฤษณา ตรีขมิณรัตน์. **การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ(ฉบับปรับปรุง).** พิมพ์ครั้งที่ 2.
ศิริชัยการพิมพ์ กรุงเทพฯ, 2554.
- 4.โตมร อภิวันทนการ. **คิดอ่าน ปฏิบัติการทำหนังสือ คู่มือสำหรับจัดกระบวนการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนรู้ทันสื่อ
แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน.** กลุ่มมานิมานะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552.
- 5.ปรางสุรางค์ โชติชัชวาลย์กุล. **แรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์เฟซบุ๊ก (Facebook) ของกลุ่มวัยกลางคนและผู้
สูงอายุ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- 6.ประภาพร มโนรัตน์ และคณะ. “การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุไทยพุทธในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท :กรณีศึกษาบ้านนา
โปร่ง ตำบลท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี.** 8(2): 96-111, 2559.
- 7.สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557.** สถาบันวิจัยประชากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557.
- 8.สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557.** [https://www.m-society.go.th/article_](https://www.m-society.go.th/article_attach/14494/18145.pdf)
[attach/14494/18145.pdf](https://www.m-society.go.th/article_attach/14494/18145.pdf) สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2558.
- 9.อุษา บั๊กกิ้นส์. “การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ”. **วารสารสุทธิปริทัศน์.** 26(80): 147–162, 2561.